



Fond za zaštitu i ostvarivanje
manjinskih prava

Brošura je dio projekta “Biram toleranciju”, koji realizuje Nvo “Centar za edukaciju djece i mladih Rožaje” uz podršku Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovorna Nvo “Centar za edukaciju djece i mladih Rožaje” i Fond se ne može smatrati odgovornim za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Tiraž: 200
Grafika i dizajn: ing. ErdanKuč
Štampa: Profesional Solutions doo

 Centar za edukaciju
djece i mladih
Rožaje



Fond za zaštitu i ostvarivanje
manjinskih prava

PODSTICANJE INTERKULTURALNOSTI I TOLERANCIJE KOD MLADIH

 Centar za edukaciju
djece i mladih
Rožaje



Budući da je svaki čovek u izvesnom pogledu kao i svi drugi ljudi, kao neki drugi ljudi i kao nijedan drugi čovek, postavlja se pitanje koji djelovi identiteta su idiosinkratički (osobeni i karakteristični samo za tu osobu), grupni (karakteristični za grupu kojoj ta osoba pripada) i univerzalni (zajednički za sve ljude).

Gordon Olport

Biti isti, biti poseban, biti slobodan, biti samo svoj...
Partibrejkers

Razumijevanje
Uvažavanje
Empatija
Podnošljivost
Saosećanje
Ljubav
Pomoć
Suživot
Poštovanje
Prihvatanje drugačijih
Tolerancija

POJMOVI KOJE TREBA ZNATI

Ksenofobija je reč grčkog porekla koja znači: "strah od stranaca". Ovde imamo čisti primer začaranog kruga: Bojim se onih koji su drugačiji jer ih ne znam, a ne znam ih jer ih se bojim. Slično diskriminaciji i rasizmu, ksenofobija se hrani predrasudama i stereotipima, premda proizlazi iz nesigurnosti i zamišljenog straha od "drugih". Taj strah često prelazi u odbacivanje, neprijateljstvo ili nasilje protiv osoba iz drugih zemalja ili pripadnika manjina.

Tolerancija (definicija UNESCO) je poštovanje, prihvatanje i uvažavanje bogatstva različitosti u našim kulturama, naša forma izražavanja i način da budemo ljudi. Ona je zasnovana na znanju, otvorenosti, komunikaciji i slobodi mišljenja, savijesti i uvjerenju. Tolerancija je harmonija u različitostima. To nije samo moralna dužnost, to je takođe politički i zakonit zahtev. Tolerancija, vrlina koja mir može učiniti mogućim, doprinosi menjanju kulture rata u kulturu mira. Tolerancija nije koncesija, dobrodušnost ili popustljivost.

Tolerancija je, iznad svega aktivan stav podstaknut priznanjem univerzalnih ljudskih prava i fundamentalna sloboda drugih. Nikako se ne može koristiti kao opravdanje zakršenje fundamentalnih vrijednosti. Tolerancija treba da je primjenjiva od pojedinaca, grupa i država.

Netolerancija (netrpeljivost) je nedostatak poštovanja za tuđe navike i verovanja. Oslikava se u tome što neko nije voljan dopustiti drugim ljudima delovati na drugačiji način ili imati drugačija mišljenja. Može značiti da su ljudi isključeni ili odbačeni zbog vere, njihove seksualnosti, ili čak zbog odeće i frizure.

Rasizam je temeljen na povezanim uverenjima da su ljudske karakteristike, sposobnosti, itd. određene rasom, te da postoje superiornije i inferiornije rase. Logično, prihvatajući ovaj argument, morate verovati da postoje različite ljudske rase. Rasizam tokom vremena menja oblik i čak se može zvati i drugim menima u različitim mestima. On je koncept superiornosti koji je tako opasan – superiornosti jedne ljudske zajednice nad drugom.

UVOD

Brošura je dio projekta pod nazivom "Biram toleranciju" podržan od Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

Tolerancija je poštovanje, prihvatanje i uvažavanje bogatstva različitosti u našim kulturama, običajima, navikama, vaspitanju, načinu izražavanja ... Tolerancija je harmonija u različitostima. Biti tolerantan ne znači tolerisanje socijalnih nepravdi ili odbacivanje ili slabljenje tuđih uvjerenja. Nasuprot tome, biti tolerantan znači biti slobodan, čvrsto se držati svojih uvjerenja i prihvatiti da se i drugi drže svojih. To znači prihvatanje činjenice da ljudska bića, prirodno različita u svojim nastupima, sposobnostima, situacijama, govoru, ponašanju i vrijednostima imaju pravo da žive u miru i da budu kakvi jesu. Tolerancija se izražava na različite načine: ljubaznošću, osmjehom, pohvalama, prihvatanjem, razumijevanjem, dobrom komunikacijom, empatijom, otvorenošću, srdačnošću, plemetošću, uvažavanjem, praštanjem, humanošću, davanjem, ljubavlju, slušanjem.

Multikulturalizam je ideologija koje potiče na institucionalizaciju zajednica koje imaju mnoge kulture. U suštini to se odnosi na demografsku sliku nekog mjesta, i to na organizaciji školstva, susjedstva, gradova, i nacija.

Multikulturalizam, kao ideal skladnog života kulturno različitih grupa, a u kontekstu pluralnog društva, postaje od sedamdesetih godina 20. vijeka formativno načelo društvenog uređenja i razvoja demokratskih zemalja. Takođe, multikulturalizam nije samo određeni teorijski okvir, po kojem se evidentna kulturna raznolikost iskazuje kao svojevrsno društveno bogatstvo, već predstavlja i izraženi politički okvir za utvrđivanje društvenih odnosa, na osnovu kojih različite kulture mogu slobodno razvijati svoje vlastite identitete, dok istovremeno učestvuju i u jačanju zajedničkih društvenih i kulturnih institucija.

Interkulturalnost je pojam koji podrazumijeva odnos, razmjenu i skup dinamičkih tokova različitih kultura. Međutim, dok multikulturalnost označava postojanje više kultura na istom prostoru, interkulturalnost naglašava odnos među kulturama i neophodnost međusobne interakcije. Interkulturalnost podrazumijeva suočavanje s problemima koji se javljaju u odnosima između nosioca različitih kultura, njihovo prihvatanje i poštovanje. Prefiks *inter* ne znači jednostavno prisustvo ili suživot, slučajno miješanje kultura, niti zamjenu jednog oblika mišljenja drugim, već mogućnost upoređivanja različitih mišljenja, ideja i kultura na jednom prostoru.

KULTURA

Pojam kultura se definiše na različite načine. Tako npr. nailazimo na određenje kulture kao “ukupnog skupa znakova kojima članovi datog društva prepoznaju ... jedni druge, i koji ih razlikuju od ljudi koji ne pripadaju tom društvu“. Kultura se takođe određuje kao “skup distinktivnih duhovnih, materijalnih, intelektualnih i emocionalnih obrazaca nekog društva ili grupe ljudi ... zajedno sa njihovom umjetnošću, književnošću, životnim stilovima, načinima zajedničkog života, sistemima vrijednosti, tradicijom i verovanjem“

MULTIKULTURALNO I INTERKULTURALNO

Termin „*multikulturalno*“ opisuje kulturnu različitost ljudskog društva. On se ne odnosi samo na elemente etničke ili nacionalne kulture nego uključuje jezičku, religioznu i socioekonomsku različitost. Multikulturalizam ukazuje na činjenicu da ljudi različitih kultura žive jedni pored drugih.

“*Interkulturalno*” je dinamički pojam i odnosi se na uspostavljanje i razvijanje odnosa između grupa ljudi koje pripadaju različitim kulturama. “Interkulturalizam” označava da različite kulture žive u interakciji. Ta interakcija podrazumeva prisustvo uzajamne zainteresovanosti, prihvatanja i poštovanja.

„Interkulturalizam” pretpostavlja multikulturalizam i ukazuje na razmjenu među kulturama i dijalog na različitim nivoima: lokalnom, regionalnom, nacionalnom ili međunarodnom. Oba termina (interkulturalno i multikulturalno) opisuju situaciju u kojoj ima više od jedne kulture u nekoj zemlji ili zajednici. Dok se termin „multikulturalno” često koristi da opiše društvo u kojem različite kulture žive jedna pored druge bez mnogo interakcije, izraz „interkulturalizam” izražava vjerovanje da svaki čovek postaje bogatiji kroz kontakte i iskustvo sa drugim kulturama.

Interkulturalni dijalog je proces koji obuhvata otvorenu i dostojanstvenu razmjenu mišljenja između pojedinaca i grupa različitog etničkog, kulturnog, vjerskog i jezičkog porijekla i nasleđa uz uzajamno razumijevanje i poštovanje.

ŠTA JE TOLERANCIJA?

Ovaj pojam dolazi od grčke reči -tolerare, u prevodu “podnositi”, a podrazumeva prihvatanje i uvažavanje tuđih stavova, ideja, mišljenja i načina života.

Neko je tolerantan onda kada poštuje različitost i ima razvijenu svijest o njoj.

Uz pojam tolerancije usko su povezani i pojmovi poput stereotipa i predrasuda.

MOŽE LI SE TOLERANCIJA NAUČITI?

Vaspitanjem i edukacijom djece razvija se vještina tolerancije, uvažavanje i poštovanje tuđih mišljenja i ponašanja.

Prvi učitelj je porodica – djeca uče po modelu “usvajanje obrasca ponašanja gledajući drugog”.

Međutim, porodica nije jedini učitelj. Sve društvene strukture moraju biti uključene u razvoj tolerancije.

TOLERANTNO PONAŠANJE

Ovakvo ponašanje se izražava na razne načine. Naime, oni sa snažnim predrasudama izbegavaju kontakt sa predmetom osude, te je nemoguće usvajanje informacija koje bi mogle uticati na predrasude.

Netolerancija se izražava vređanjem, izrugivanjem, nasiljem, hladnoćom, pa i tišinom.

Način na koji izražavamo toleranciju zavisi od vaspitanja i obrazovanja.

Najčešće smo tolerantni prema onima koji su nam slični, a kada su u pitanju osobe koje su drugačije od nas, dolazi do smanjene tolerancije.

Osobe koje su drugačije od nas, koje razmišljaju i ponašaju se drugačije, ustvari bude strah u nama, jer nismo u stanju da predvidimo njihove reakcije. Strah je taj koji rađa odbojnost, netrpeljivost i neprijateljstvo.

Upoznavanjem drugih ljudi, razumevanjem drugačijih vrednosti postajemo bolji i bogatiji. Prihvatanje i razumevanje predstavljaju osnovu za kvalitetniju komunikaciju i kvalitet života cele zajednice.

ETNOCENTRIZAM

Etnocentrizam predstavlja pogled na svijet u kojem se primat daje sopstvenoj kulturi, tj. podrazumijeva se da je sve ono što čini sopstvenu kulturu "normalno" i "pravo", dok se sve ostale kulture zanemaruju.

Etnocentrizam podrazumijeva da mislimo da su stavovi, norme i vrijednosti naše kulture univerzalne i jedine ispravne, tako da očekujemo da ih i druge kulture prihvate. Ukoliko se druge kulture opiru prihvatanju tih vrijednosti, tim gore po njih i to nam obično služi kao opravdanje za diskriminaciju pripadnika tih kultura.

Način na koji vidimo svijet oko sebe, način na koji donosimo zaključke i procenjujemo druge u etnocentričnom pogledu na svijet, prilično je pojednostavljen i odvija se po principu "ili – ili". Kontakti sa drugim kulturama su obelježeni stereotipima i predrasudama, uglavnom negativnim. Na različitost se gleda kao na nešto što ugrožava i što je preteće. To dovodi do sve većeg zatvaranja u odnosu na druge koji su različiti, do smanjenja kontakata, što onda dovodi do porasta negativnih stereotipa, pošto se gubi prilika da se kroz iskustvo ti stereotipi izgube ili promijeni.

Prevazilaženje etnocentrizma i uvažavanje različitih kultura i njihovih posebnosti, neophodan je uslov za interkulturalno obrazovanje i taj proces se odvija kroz šest stadijuma:

- ◆ Poricanje
- ◆ Otpor
- ◆ Minimizacija
- ◆ Prihvatanje
- ◆ Adaptacija
- ◆ Integracija

CRNA GORA I MULTIKULTURALIZAM

Multikulturalizam jeste koegzistencija unutar jedne države više od jedne nacije, pri čemu termin nacija znači istorijsku zajednicu, manje ili više institucionalno dovršenu, koja zauzima datu teritoriju i koja ima osobeni jezik i kulturu. Dakle, zemlja koja ima više od jedne nacije nije nacija – država, već multinacionalna država u kojoj manje kulture obrazuju „nacionalne manjine“. Ova raznolikost nameće seriju važnih pitanja, kao što su jezička prava, manjinske samouprave, političko predstavništvo, proporcionalna zastupljenost u institucijama pravno-političkog sistema, nastavni programi, nacionalni simboli, izbor himne ili državnih praznika itd. Stoga multikulturalizam predstavlja borbu za interetničku jednakost i ravnopravnost građana.

Crna Gora je heterogena, višenacionalna, multikulturalna i multikonfesionalna država. Ova naša raznolikost predstavlja civilizacijski potencijal za uspostavljanje mostova između raznih naroda i religija u regionu i za široke integracione procese u Evropi i svijetu. Takođe, ta raznolikost predstavlja i objektivni duh državne zajednice koji se mora poštovati i uvažavati. Jer saznanja iz savremenih multietničkih država ukazuju da su manjinska prava bitna komponentna uspostavljanja pravednog, demokratskog, miroljubivog i stabilnog društva. Ne može se govoriti o demokratiji, slobodi i pravdi, ukoliko nema poštovanje razlika, a ljudi kao pojedinci i kao grupe po mnogo čemu se razlikuju. Ali bitne razlike, kada se radi o ljudskim pravima i slobodama su nacionalne, etničke, kulturne, jezičke i vjerske osobine pojedinih grupa koje mogu biti, a na žalost najčešće i to jesu, osnov za diskriminaciju. Upravo zbog toga multietničke države savremenog svijeta često moraju ustanoviti posebna rješenja za zaštitu manjina, kao što je afirmativna akcija. Naravno, nikakva koncepcija pravnog poretka ne može da vrši nadilaženje multinacionalne stvarnosti. Čovjek – građanin, teško može danas da transcendiraju datu realnost.

Teorijske postavke o odumiranju nacije su dovedene u pitanje, jer im nedostaju široka podloga, konzistentnost i koherentnost. Dakle, pitanje multikulturalizma će biti aktuelno dok god će postojati nacije, odnosno nacionalne zajednice, a samim tim i njihova uloga, položaj i ravnopravnost. I, na kraju, suština multikulturalizma, odnosno pravilnog rješenja manjinskog pitanja, ogleda se u tome da niko ne osjeća pritisak većeg i jačeg, nego da se svaki narod nezavisno od brojčane veličine osjeća ravnopravnim i slobodnim. Jer, kako bi Gandhi rekao: „Našoj će se civilizaciji suditi po tome kakav tretman pruža manjinama“.

ZAŠTITA MANJINA

Sušтина manjinske zaštite svodi se na obezbjeđenje manjinama i njihovim pripadnicima takvih uslova u kojima mogu nesmetano i bez ikakvih pritisaka, opstati, živjeti i razvijati se kao jedinice i odgovarajući kolektiviteti, sa svim svojim posebnostima.

Da bi se postigao taj cilj, manjinama se na raspolaganje stavljaju određena prava od koji su jedna materijalne, a druga procesne prirode. Pod prvim se ima u vidu skup odnosno „katalog” odgovarajućih konkretnih prava, a pod drugima – mehanizmi za ostvarivanje zajamčenih prava.

Sva prava koje se priznaju pripadnicima manjina - manjinska prava, mogla bi se podijeliti na:

- ♦ opšta ljudska prava i slobode (prava priznata svima),
- ♦ opšta ljudska prava i slobode zajamčena domaćim državljanima,
- ♦ zaštita od diskriminacije,
- ♦ posebna manjinska prava,
- ♦ pravo na efikasno ostvarivanje zajamčenih prava, tj. na pouzdane mehanizme zaštite, uključujući i odgovarajuća procesna prava

Zabrana diskriminacije – pod diskriminacijom se podrazumijeva pravljenje razlike i nejednako postupanje prema licima s obzirom na određene rasne, nacionalne, polne, vjerske i slične razlike među njima, pri čemu se nekima od njih izvjesna prava priznaju, a drugima ista ta prava, u određenoj mjeri ili u potpunosti, uskraćuju i to upravo na osnovu pomenutih razlika. U skladu sa tim, govori se o rasnoj, nacionalnoj, vjerskoj i sličnoj diskriminaciji.

Manjinama u Crnoj Gori se priznaju slijedeća prava:

- ♦ pravo na svoju kulturu,
- ♦ pravo da ispovjedaju svoju vjeru
- ♦ pravo na svoje obrede i na privatnu i javnu upotrebu svog jezika,
- ♦ pravo na efikasno učešće u kulturnom, vjerskom, društvenom, ekonomskom i javnom životu,
- ♦ pravo na efikasno učešće u donošenju odluka na nacionalnom, i gdje je potrebno, regionalnom nivou u vezi sa manjinom kojoj pripadaju ili oblastima u kojima žive, -
- ♦ pravo na osnivanje i održavanje sopstvenih udruženja, -
- ♦ pravo da osnivaju i održavaju slobodne i miroljubive kontakte sa građanima drugih država sa kojima su u vezi na osnovu nacionalnih ili etničkih, vjerskih ili jezičkih veza.

STEREOTIPI, PREDRASUDE I DISKRIMINACIJA

Stereotipi su pretpostavke zasnovane na neutemeljenim predstavama o različitim pojedincima ili grupama. Oni predstavljaju manjak ili nedostatak razumijevanja. Stereotipe obično gajimo o onim pojedincima ili grupama koje ne razumijemo, o kojima znamo vrlo malo ili gotovo ništa, odnosno o onima koji su drugačiji od nas. Stereotipno razmišljanje nije samo individualni proces već i društveni fenomen – mnogi aspekti našeg svakodnevnog života obojeni su stereotipnim pristupom stvarnosti, a da mi toga često nijesmo ni svesni. Svi ovi stereotipi mogu lako dovesti do stvaranja predrasuda i voditi u različite oblike diskriminacije. Stereotipe o ljudima takođe stvaramo na osnovu karakteristika za koje pretpostavljamo da su tipične za određene grupe ili kulture.

Predrasude su svjesna ili nesvjesna negativna (a ponekad i pozitivna) uverenja o određenoj grupi ljudi i članovima te grupe. Predrasude podrazumevaju uvjerenja koja se ne zasnivaju na činjeničnim i logičnim argumentima. One su otporne na promenu i uključuju misli, jake emocije i spremnost na djelovanje. Svaki put kada osoba koja ima takve predrasude drugima uskrati prilike, sredstva ili pristup zbog pripadnosti nekoj grupi srećemo se sa diskriminacijom.

Diskriminacija predstavlja predrasude na djelu. Diskriminacija se može javljati u različitim oblicima. Diskriminacija može biti zasnovana na različitim nedozvoljenim razlozima, kao što su pripadnost određenoj rasi (rasizam), konfesiji (konfesizam), starosnoj dobi (ejdžizam), etničkoj grupi (eticizam) ili naciji (nacionalizam), upotreba određenog jezika (lingvicizam), ili postojanje nekog telesnog nedostatka (ejblizam). Vremenom se nakuplja veliki broj diskriminatorskih postupaka; njih stalno ponavlja moćnija društvena grupa protiv neke relativno manje moćne društvene grupe, a to vremenom prerasta u ugnjetavanje grupe ljudi.

◆ Pretostavke i stereotipi

Stereotipi su pojednostavljena, preterana i veoma uopštena mišljenja o pripadnicima pojedinih grupa. Stereotipi pomažu ljudima da im svijet učine predvidljivijim, da se lakše snalaze u njemu, pa makar i pogrešno. Ali, treba imati na umu da stereotipi često nijesu u skladu sa objektivnim stanjem stvari i treba voditi računa da se što manje oslanjamo na njih jer će nam stvoriti poteškoće u razumijevanju drugih ljudi i naroda.

◆ Pogrešno tumačenje neverbalnih poruka

Neverbalni znaci, poruke, mogu da nose različito značenje u različitim kulturama i da prave veće probleme u komunikaciji od samih reči.

◆ Sklonost da vrijedujemo

Ljudi su skloni da svoju kulturu i svoj način života tretiraju kao prirodno stanje stvari i da o drugima prosuđuju polazeći od sopstvenih kulturnih standarda. Kada ne posjedujemo dovoljno informacija o drugoj kulturi, mi obično izjave i postupke ljudi iz drugih kultura odobravamo ili ne odobravamo, poredeći ih isključivo sa standardima koji potiču iz naše kulture i našeg načina života. Nekadašnji osvajači su smatrali domoroce osvojenih zemalja primitivcima, ignorišući sve prednosti i vrijednosti njihovog života.

◆ Anksioznost i napetost

Svaka interkulturalna komunikacija sadrži određeni stepen neizvjesnosti i zbog toga se anksioznost i napetost često pojave. Kada samo napeti i anksioznosti, postajemo osjetljiviji na razne draži i često reagujemo prenapregnuto, grublje nego što je potrebno, nespretno i time otežavamo komunikaciju.

S obzirom da postoje brojne prepreke u komunikaciji sa drugim narodima i kulturama, važno je da steknemo znanja o tim "drugima" i na taj način olakšamo kontakt, a ujedno i iskoristimo priliku za lični rast i razvoj.

RAZLIČITOST NARODA

Svaki narod je na svoj način specifičan, a nužno je razumijevanje različitih kultura kako bi se dobio uvid u način života jednog društva. Kada se radi o ljudima drukčije kulture i nacionalnosti, može se izdvojiti sljedeće:

- ◆ Nijedna kultura nije zajednička svakome. Tu su sličnost i razlike, prihvaćene i tabu činjenice
- ◆ Kulturne različitosti su činjenice. Svi imamo pravo da budemo različiti od drugih, a i oni od nas.
- ◆ Možemo učiti od drugih kultura. Pohvalno je i uzbudljivo znanje da si blizak s različitim običajima i navikama druge kulture.
- ◆ Borite se za svoja uvjerenja. Simultano ponašanje u bilo kakvom značenju može biti most razlike unutrašnje kulture.
- ◆ Dopustimo si da uživamo jedni u drugima.

Različitosti se moraju prihvatiti, jer pogrešna razmišljanja o nekome ili nečemu zbog udaljenosti od naše racionalne i etničke pozadine nema opravdanje.

INTERKULTURALNE VRIJEDNOSTI SE TEMELJE NA KONVENCIJI O PRAVIMA DJETETA

Konvencija o pravima djeteta najznačajniji je dokument koji se bavi pravima djece. Ova Konvencija, prvi put u historiji, izdvaja djecu kao posebnu kategoriju kojoj su zagarantovana određena prava. Konvencija o pravima djeteta usvojena je na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija 1989. godine. Skoro sve zemlje svijeta obavezale su se, prihvatajući međunarodnu odgovornost, da primenjuju prava koja su ovim dokumentom zagarantovana. Crna Gora je, 23. oktobra 2006. godine, podnijela skucesorsku izjavu za set konvencija Ujedinjenih nacija. Samim tim, Crna Gora je prihvatila Konvencije o pravima djeteta i obaveze koje proizilaze iz ovog međunarodnog dokumenta.

ako ne postoji pravo koje je važnije od drugih, četiri prava iz Konvencije o pravima djeteta podignuta su na viši nivo, jer bez njihovog ostvarivanja ne može da se ostvari ni jedno drugo pravo iz ovog dokumenta. Reč je o tome da u određenim situacijama pojedino pravo može biti veoma važno. Zbog toga se ova prava nazivaju principi:

- ♦ pravo na život, opstanak i razvoj (član 6): svako dete ima neotuđivo pravo na život, a država ima obavezu da obezbijedi njegov opstanak i razvoj;
- ♦ pravo na nediskriminaciju (član 2): sva prava primenjuju se na svu djecu bez diskriminacije (bez obzira na rasu, boju kože, pol, jezik, vjeroispovest, političko ili drugo ujverenje, nacionalno, etničko, ili socijalno porijeklo, imovinsko stanje, onesposobljenost, rođenje ili drugi status djeteta, njegovog roditelja ili zakonskog staratelja);
- ♦ pravo na najbolji interes djeteta (član 3): svi postupci koji se tiču djeteta preduzimaju se u skladu sa njegovim najboljim interesom;
- ♦ pravo na participaciju (član 12): dijete ima pravo na slobodno izražavanje sopstvenog mišljenja i pravo da se njegovo mišljenje uzme u obzir u svim stvarima i postupcima koji ga se tiču.

Prava nisu nešto što odrasli daju djeci, što djeca treba da zasluže, već ih djeca stiču samim rođenjem i to im niko ne može oduzeti.

ZNAČAJ OBRAZOVANJA ZA UVAŽAVANJA RAZLIKA

Ako zakon svakom građaninu naše zemlje garantuje jednakost bez obzira na nacionalno poreklo, jezik i vjeru, i druge individualne i grupne razlike, onda i građane treba naučiti ne samo kako da poštuju vlastite kulturne norme i vrijednosti, već i kako da uvažavaju prava svojih sugrađana koji su u tom pogledu različiti. Vlastitu kulturu svjesno ili nesvesno učimo od samog rođenja. Prema očekivanjima sredine u kojoj odrastamo i prema normama ponašanja koje postepeno usvajamo, već u ranom djetinjstvu se oblikuju mnogi aspekti našeg kulturnog identiteta. Kasnije, kroz školovanje, sistematski učimo o vrijednostima i normama ponašanja sopstvene kulture. U multikulturnim društvima, kakva su uglavnom sva savremena društva, taj proces uobličavanja ličnosti i identiteta svakog pojedinca može biti mnogo složeniji. Recimo, u porodicama čiji roditelji su poreklom iz različitih kultura (a takvih je dosta i u našoj zemlji), djeca mogu istovremeno da nauče dva različita jezika, da poznaju i praznuju različite vjerske praznike.

MOGUĆE BARIJERE U INTERKULTURALNOJ KOMUNIKACIJI

U komunikaciji među pripadnicima različitih kultura često postoje prepreke koje otežavaju, a često i onemogućavaju razumevanje između pripadnika različitih grupa ili kultura. U jednom istraživanju izdvojeno je šest takvih prepreka:

♦ Pretpostavka o sličnostima

Kada ne posedujemo dovoljno znanja o drugoj kulturi, mi polazimo od toga da smo slični, a ne različiti i zato ne uviđamo značajne razlike koje realno postoje. To dovodi do niza poteškoća i neprijatnosti. Zato je, pri susretu sa nekom drugom kulturom, najbolje ništa ne pretpostavljati, već pitati i informisati se o tome kakvi su običaji i norme u toj kulturi.

♦ Korišćenje različitih jezika i stilova komunikacije

Veliki problem u komunikaciji može da bude pogrešno razumevanje reči, izraza, fraza. Nedovoljnim znanjem drugog jezika možemo potpuno pogrešiti u proceni osobe i njenih namera.